

กฎทองแห่งความสำเร็จของชีวิต

๑๑ กฎเพิ่มเติม

เติมวิธีคิด

ด้วยกฎใหม่

Inspiration starts here

ที่ฝากชีวิตได้อย่างสนิทใจ

THE RULES TO BREAK

กฎกติกาใหม่เพื่อการใช้ชีวิตในแบบฉบับของคุณเอง

โดย : **Richard Templar**

เรียบเรียงโดย : สมิตี เอกโชติ

ซีเน็ด

แหกกฎเดิม เดิมวิธีคิด ด้วยกฎใหม่ที่ฝากชีวิตได้อย่างสนิทใจ

เรียบเรียงจาก The Rules to Break

โดย Richard Templar

เรียบเรียงโดย สมิทธิ์ เอกโซติ

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)
ห้ามคัดลอก ลอกเลียน ดัดแปลง ทำซ้ำ จัดพิมพ์ หรือกระทำการอื่นใด โดยวิธีการใดๆ ในรูปแบบใดๆ
ไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่ในสื่อทุกประเภท หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ
นอกจากจะได้รับอนุญาต

© Richard Templar 2013 (print and electronic)

This translation of The Rules to Break 1/e is published by arrangement with Pearson Education Limited.

Thai translation © 2018 SE-EDUCATION PUBLIC COMPANY LIMITED

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without the prior permission in writing of the publisher or as expressly permitted by law, or under terms agreed with the appropriate copyright clearance organization. You must not circulate this book in any other binding or cover and you must impose this same condition on any acquirer.

inspiration starts here

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เทมเพลาร์ ริชาร์ด.

แหกกฎเดิม เดิมวิธีคิด ด้วยกฎใหม่ที่ฝากชีวิตได้อย่างสนิทใจ = The Rules to Break.

-- กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2561.

208 หน้า. -- (กฎทองแห่งความสำเร็จของชีวิต).

1. จิตวิทยาประยุกต์.

I. สมิทธิ์ เอกโซติ, ผู้แปล. II ชื่อเรื่อง.

158.1

Barcode (e-book) : 9786160838615

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย

บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)
SE-EDUCATION PUBLIC COMPANY LIMITED

เลขที่ 1858/87-90 ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260 โทรศัพท์ 0-2826-8000

หากมีคำแนะนำหรือติชม สามารถติดต่อได้ที่ comment@se-ed.com

คำอุทิศของฟู้ชียน

ผมใคร่ขอขอบคุณผู้คนมากมายที่ช่วยให้ผมทำหนังสือเล่มนี้สำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณผู้อ่านดังรายนามต่อไปนี้

โอลาวิชิ อะเตบูละ

นิกกี เบตส์

เน็ต เครซ

เกลนดอน ฮอลล์

เวอร์จิเนีย โจซี

เดบร้า เพนนิ่งตัน-บิค

นิก ชอนเดอส์

SE-ED
inspiration starts here

คำนำผู้เรียบเรียง

มนุษย์เรามีคำสอนที่มาจากความเชื่อมากมาย

และเราก็ปฏิบัติตามคำสอนนั้นสืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย

โดยไม่สงสัยเลยว่ามันดีหรือมีประโยชน์กับชีวิตจริงหรือไม่

แหกกฎเดิม เติมวิธีคิด ด้วยกฎใหม่ที่ฟากชีวิตได้อย่างสนิทใจ (*The Rules to Break*) เล่มนี้ จะช่วยให้คุณได้กลับมาทบทวนและไตร่ตรอง

กฎ กติกา หรือคำสอนต่างๆ ที่อยู่รายล้อมตัวเรา

ข้อไหนดีก็ปฏิบัติตามไป ข้อไหนแย่ก็หากฎใหม่มาเสริม

ทั้งหมดทั้งมวลก็เพื่อให้คุณได้ใช้ชีวิตอย่างสิ้นใจ

ไร้อุปสรรค และประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

สมิทธิ์ เอกโชติ

เมื่อครั้งยังไม่ประสาต่อโลก แนวคิดและคำสั่งสอนทุกอย่างในหัวเรา ล้วนมาจากการปลูกฝังของคนรุ่นก่อน เช่น คนเราจะอยากได้ในสิ่งที่ตนขาด อิศรภาพคือสิ่งประเสริฐสุดในชีวิต เล่นกับหมา หมาเลียปาก ชนดีคือคุณธรรม นี่ยังไม่นับรวมผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านและครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนกันเป็นการส่วนตัวอีก หลายคำสอนถูกตอกย้ำจนฝังหัวเรา และอีกหลายคำสอนก็เป็นเหมือน กระบวนท่าไม้ตายที่เราัดขึ้นมาใช้ในยามเข้าตาจน

ครั้นเติบโตใหญ่ ก็ยังมีคำสอนมากมายทยอยทวีเข้ามาอีก ทั้งหลักการและความเชื่อต่างๆ สารพัด หลายคำสอนคุณก็สันนิษฐานได้ว่าไม่น่าจะผิด และไม่เคยตั้งข้อสงสัยอะไรทั้งสิ้น เข้าทำนอง “เดินตามผู้ใหญ่ หมาไม่กัด”

พอเป็นผู้ใหญ่นานวันเข้า กฎต่างๆ ที่แบกไว้ก็ชักจะมากขึ้นเรื่อยๆ จนล้าหลังแบบไม่รู้ตัว มารู้อีกทีก็ตอนที่พนพรำคำเทศนาชุดใหญ่กรอกใส่หูเด็กหนุ่มสาวหรือเพื่อนที่กำลังตกที่นั่งลำบาก พอพูดจบก็มานั่งสงสัยตัวเองว่า “นี่ดูไปชุดคำพูดแบบนี้มาจากไหนกัน”

ว่ากันตามจริงนะครับ กฎหรือหลักการอะไรต่างๆ นานานั้น ก็ไม่ถูกต้องเสมอไป ยิ่งถ้าเป็นกฎที่ออกมาจากปากของคนที “หวังดีแต่ประสงคร้าย หรือมีผลประโยชน์แอบแฝง” แม้กฎหลายข้อจะถูกต้องก็จริง แต่ก็อาจถูกต้องเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น แล้วคนที่บอกกฎนั้นก็อาจลืมหายเหตุไ้ด้วยว่าจะหมดอายุการใช้เอาเมื่อไร และพอหลังจากนั้นก็อาจต้องกลับไปใช้กฎที่ตรงกันข้ามกับกฎเดิม ก็มีให้เห็นกันอยู่

ประเด็นสำคัญที่ผมอยากบอกคือ คุณต้องหัดเป็นคนช่างสงสัย ชัยันใคร่ครวญ ไม่ทำตามกฎที่คนอื่นมาตั้งให้ทำโดยไม่เอะใจอะไรเลย ไม่เช่นนั้นชีวิตคุณจะเหนื่อยยากแสนสาหัสโดยใช่เหตุ จงเชื่อมั่นในดุลยพินิจของคุณเอง

คิดและคิดคือเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ ตั้งคำถามกับทุกคำสอน ไม่ใช่ชีวิตตามกฎของใครต่อใคร แม้แต่ตัวผมเองก็เหมือนกัน จนกว่าจะคิดพิจารณาให้ถี่ถ้วนถ่องแท้ และแน่ใจว่าตัวคุณเห็นดีเห็นงามตามกฎข้อนั้นจริงๆ ไม่ว่าคุณจะอายุ 18 หรือ 80 ก็ไม่ใช่ปัญหา แต่พินิจพิจารณาหน่อยเท่านั้นว่า คำต่าหนดิศาที่คำสั่งให้คุณหลับหูหลับตาทำตามนั้น จริงๆ แล้วถูกต้องหรือไม่ ขอให้มันสังเกตตัวเองและตั้งคำถามอยู่เป็นนิจว่า “ทำไมต้องเชื่อตามคำสอนนั้น” และ “เป็นคำสอนที่เกิดประโยชน์จริงหรือ”

ผมไม่อนุญาตให้คุณไปเชิดส่ายกฎเกณฑ์ความเชื่อและค่านิยมที่คุณเห็นเป็นอะคราบ (ผมไม่ทำแบบนั้นแน่ ที่จริงก็ไม่เห็นว่าทำไมคุณต้องมาขออนุญาตจากผมเลย) เพราะไม่ใช่หนทางสร้างความสุขความเจริญแม้แต่หน่อย จงซื่อสัตย์กับตัวเองให้มาก แล้วคุณอาจจะพบว่าตัวเองแข็งข้อก่อกวนต่อหลักการมากมาย ทั้งที่ใจไม่อยากแย้งย้อนด้วยซ้ำไป แต่ก็ดีแล้วละครับ ผมไม่สนับสนุนให้คุณไปมัดตัวเองไว้กับค่านิยมของใครก็ไม่รู้โดยไม่คิดให้ดีเสียก่อน อีกประเด็นหนึ่ง คุณจะได้เจอกฎที่พูดกันเกร่อ ซึ่งผมเชียร์ให้คุณแหกกฎพวกนั้นบ้าง บางครั้งบางคราวก็ยังมี กฎพวกนี้เป็นกฎสามัญ ที่ใช้กันไปทั่วทุกวงการ พอคุณอ่านจบแต่ละบท ตอนท้ายก็จะมีกฎใหม่ที่คุณอาจชีวิตได้สนใจเข้ามาให้ “ใช้แทนกฎเดิมๆ” ซึ่งน่าจะเหมาะสมกับกาลเทศะมากกว่า

ผมหวังใจว่า คุณจะได้รับประโยชน์จากกฎใหม่เหล่านี้อย่างเต็มที่ และหากคุณอยากบอกเล่าแก่สหายให้ผมทราบ ว่า เมื่อเอากฎใหม่ไปใช้แทนแล้ว ชีวิตสุขแซ่บประการใด ก็ติดต่อกันได้ทางเฟซบุ๊กของผม (ที่ระบุไว้ด้านล่าง) ผมยังไม่กล้ารับประกันว่าจะหาเวลาตอบเฟซบุ๊กได้หรือเปล่า แต่ที่แน่ๆ สัญญาได้อย่างหนึ่งว่า ผมอ่านจดหมายของคุณด้วยความตั้งใจจริงครับ เพราะตัวผมก็อยากจะรู้ไปหมดว่า แหกกฎสำเร็จแล้ว ชีวิตคุณๆ เป็นอย่างไรบ้าง

ริชาร์ด เทมพลาร์

[http : www.facebook.com/richardtemplar](http://www.facebook.com/richardtemplar)

SE-ED

inspiration starts here

- ❌ 1 หน้าที่การงานดี มีเงินมาก คือความสำเร็จ 18
กฎข้อที่ 1 ความสำเร็จขึ้นกับนิยามที่แต่ละคนจะให้ 19
- ❌ 2 บางคนแค่เกิดมาโชคดี 20
กฎข้อที่ 2 อย่าอิจฉาคนอื่น 21
- ❌ 3 ต้องสอบได้คะแนนดี ๆ 22
กฎข้อที่ 3 คะแนนสอบไม่ใช่บทสรุปในชีวิต 23
- ❌ 4 พ่อแม่ต้องถูกเสมอ 24
กฎข้อที่ 4 อย่าหวังให้พ่อแม่เป็นคนสมบูรณ์แบบ 25
- ❌ 5 ที่ชีวิตคุณเป็นแบบนี้พ่อแม่ต้องรับผิดชอบ 26
กฎข้อที่ 5 อย่าเคียดแค้นพ่อแม่สักเลย 27
- ❌ 6 โลกนี้เต็มไปด้วยอุปสรรคให้ฝ่าฟัน 28
กฎข้อที่ 6 คนเราต้องรับผิดชอบต่อชีวิตตัวเอง 29
- ❌ 7 เรามีสิทธิอันเต็มเปี่ยมในการได้รับความเคารพ 30
กฎข้อที่ 7 เรามีสิทธิได้รับความเคารพเกรงใจจากคนอื่น
แต่เราต้องมีความอดทนพ่อนปรนต่อคนอื่นเช่นกัน 31
- ❌ 8 เราเลือกเพื่อนได้แต่เลือกที่เลือกน้องไม่ได้ 32
กฎข้อที่ 8 พี่น้องเป็นทั้งเพื่อนเกิดและเพื่อนตายของเรา 33
- ❌ 9 ครูคือผู้ที่รู้ดีที่สุด 34
กฎข้อที่ 9 ชีวิตจริง ไม่เหมือนในตำราเรียน 35
- ❌ 10 ต้องเป็นฝ่ายชวนคุย 36
กฎข้อที่ 10 ถ้าไม่รู้ว่าจะพูดอะไร ก็จงเป็นคนฟัง 37

- 11** บางคนก็นิสัยเสียแบบนั้นเอง **38**
กฎข้อที่ 11 อยู่ดี ๆ ไม่มีใครนิสัยเสียเองหรอก
 มันต้องมีเหตุผลที่นำไป **39**

12 จิตใจจะสดชื่นรื่นเริงได้อย่างไร ถ้าร่างกายยังปวดอยู่อย่างนี้ **40**
กฎข้อที่ 12 ปวดแผล ปวดหัว ปวดท้อง ปวดฟัน
 ปวดสารพัด ไม่ได้แปลว่าต้องปวดใจ **41**

13 ถ้าผลงานดีจริง ก็จะมีทองตัวมันเอง **42**
กฎข้อที่ 13 ถ้าคุณมัวแต่นั่งเฉยๆ อมพะน่า
 ใครเขาจะไปรู้ว่าคุณทำงานเก่งแค่ไหน **43**

14 ต้องทำทุกวิถีทาง ให้ได้ทุกอย่างที่ต้องการ **44**
กฎข้อที่ 14 อย่าข่มขู่ กดดัน หรือบังคับผิใจใคร **45**

15 ต้องเป็นคนมีระเบียบวินัย **46**
กฎข้อที่ 15 ความเจ้าระเบียบไม่ได้ทำให้ใคร
 มีศีลธรรมสูงส่งไปกว่าใคร **47**

16 ความพอใจของคนอื่น ทำให้ชีวิตเราเยียมความหมาย **48**
กฎข้อที่ 16 อย่าเอาชีวิตตัวเองไปผูกไว้กับความพอใจของคนอื่น **49**

17 ใครทำอะไรกับเราไว้ ก็จงตอกกลับไปอย่างนั้น **50**
กฎข้อที่ 17 ทำอะไรไป ก็ได้กลับมาแบบนั้น **51**

18 คอเดียวกันต้องคบหากันไว้ **52**
กฎข้อที่ 18 ไม่ใช่คอเดียวกัน ก็คบหาเป็นเพื่อนกันได้ **53**

19 สิ่งดีๆ ที่ได้มา ห้ามมิดันทุนไม่ **54**
กฎข้อที่ 19 ทุกสิ่งที่มีค่าต้องแลกมาด้วยความเจ็บปวด **55**

20 เราต้องเปลี่ยนนิสัยคนอื่นได้ **56**
กฎข้อที่ 20 อย่าพยายามเปลี่ยนนิสัยคนอื่น **57**

- 21 จงให้ความสำคัญกับจุดหมายในวันหน้า ไม่ใช่ที่มาของเราเมื่อวันวาน 58
กฎข้อที่ 21 จงภาคภูมิใจในรากเหง้าของตัวเอง 59
- 22 เรากับเพื่อนๆ ต้องคบกันยันวันตาย 60
กฎข้อที่ 22 รู้จักกันเพื่อจาก พบกันเพื่อพลัดพราก 61
- 23 ความผิดพลาดคือความล้มเหลว 62
กฎข้อที่ 23 ความผิดพลาดคืออย่างก้าวของความสำเร็จ 63
- 24 ต้องเป็นเพื่อนกับทุกคน 64
กฎข้อที่ 24 คุณไม่จำเป็นต้องชอบหน้าทุกคน 65
- 25 ทุกคนจะให้ความเป็นมิตรกับคุณ 66
กฎข้อที่ 25 ไม่ใช่ใครจะชอบหน้าคุณหมดทุกคน 67
- 26 ชอบไม่ชอบก็ต้องกลืนใจทน 68
กฎข้อที่ 26 ชีวิตเรา เราเลือกเองได้ 69
- 27 ต้องทำกิจวัตรเบ็ดเตล็ดให้เสร็จๆ ไป 70
กฎข้อที่ 27 ชีวิตประกอบขึ้นจากเรื่องสัพเพเหระ
และสิ่งละอันพันละน้อย 71
- 28 จงก้าวไปไม่หยุดยั้งบนเส้นทางแห่งความฝัน 72
กฎข้อที่ 28 เมื่อเวลาเปลี่ยนไป ใจคนก็เปลี่ยนตาม 73
- 29 สังคมมีสิทธิรับรู้ข่าวสาร 74
กฎข้อที่ 29 บุคคลมีหน้าที่รักษาความลับ 75
- 30 จงเผชิญหน้ากับความกลัว 76
กฎข้อที่ 30 เอาความคิดดีมาแทนที่ความคิดร้ายๆ 77

- 31 จงเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ 78
กฎข้อที่ 31 เคารพทุกคน 79
- 32 จงดูแลคนใกล้ตัวให้ดีที่สุด 80
กฎข้อที่ 32 การช่วยเหลือดูแลคนอื่น ทำให้เรารู้สึกดีต่อตัวเอง 81
- 33 จะหลบวิถีกระสุนให้พ้น ก็จงก้มหัวต่ำๆ เข้าไว้ 82
กฎข้อที่ 33 ใครก็กดหัวเราไม่ได้ ถ้าเราไม่ยอมก้มหัวให้เขาเอง 83
- 34 ใครจะหาเรื่องเราก็อปล่อยให้เขาหาเรื่องไป ไม่ต้องไปใส่ใจ 84
กฎข้อที่ 34 อย่าปล่อยให้ใครหาเรื่องคุณ 85
- 35 จงใช้ไหวพริบเอาตัวรอด 86
กฎข้อที่ 35 วางแผนล่วงหน้าให้ตัวเองเป็นต่อ 87
- 36 แคร้วว่าเราทำอะไรอยู่ 88
กฎข้อที่ 36 จงซื่อสัตย์ต่อตัวเอง 89
- 37 เราตัดสินคนได้จากบุคลิกและการแสดงออก 90
กฎข้อที่ 37 ทุกคนล้วนมีเรื่องราวอยู่เบื้องหลัง 91
- 38 มองข้าม 92
กฎข้อที่ 38 ไม่มีอะไรที่เกี่ยวข้องกับคุณสักนิด 93
- 39 แค่ครั้งเดียวไม่นานจะเป็นอะไร 94
กฎข้อที่ 39 อย่าปล่อยให้พฤติกรรมไม่ดี มีโอกาสเกิดขึ้นใหม่ 95
- 40 จงใช้สัญชาตญาณ 96
กฎข้อที่ 40 จงฟังเสียงเตือนที่อยู่ในหัว 97

SE-ED
Inspiration starts here

- ~~41~~ จงค่อยๆ ก้าวไปที่ละขั้น 98
กฎข้อที่ 41 ถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่
คุณต้องก้าวกระโดดขนานใหญ่ 99
- ~~42~~ คนที่รักเราจะเคียงข้างเราไปตลอดชีวิต 100
กฎข้อที่ 42 ผู้คนที่ผ่านเข้ามา ถึงเวลาที่ต้องจากไปเป็นธรรมดา 101
- ~~43~~ จงสนุกกับชีวิตในวัยหนุ่มสาวให้เต็มที่ 102
กฎข้อที่ 43 เราต้องใช้ร่างกายไปตลอดชีวิต 103
- ~~44~~ การกั๊กใจไม่ได้เสียหาย ตราบใดที่มีปัญญาใช้หนี้ 104
กฎข้อที่ 44 จงอย่าเป็นหนี้ใคร 105
- ~~45~~ ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ 106
กฎข้อที่ 45 อย่าให้ใครยืมเงิน ถ้าทำใจเรื่องหนี้สูญไม่ได้ 107
- ~~46~~ จงเชื่อว่าตัวเราเยี่ยมที่สุด 108
กฎข้อที่ 46 รู้ว่าตัวเองมีดีที่ตรงไหน 109
- ~~47~~ อย่ายอมให้ใครทำให้คุณรู้สึกไม่ดี 110
กฎข้อที่ 47 สิ่งเดียวที่คุณควบคุมได้ คือตัวคุณเท่านั้น 111
- ~~48~~ มีไม่กี่คนที่ทำให้เราเสียกำลังใจได้ 112
กฎข้อที่ 48 เราไม่ควรเสียกำลังใจเพราะใครทั้งนั้น 113
- ~~49~~ เราห้ามความรู้สึกของตัวเองไม่ได้ 114
กฎข้อที่ 49 ความรู้สึกเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความคิดของเรา 115
- ~~50~~ รักชอบใครเก็บไว้ในใจไม่จำเป็นต้องเอ่ยปาก 116
กฎข้อที่ 50 พูดให้รู้ว่าเขาสำคัญกับเราแค่ไหน 117

- 51 ในอินเทอร์เน็ตเราเป็นบุคคลนิรนาม 118
กฎข้อที่ 51 ในโลกอินเทอร์เน็ต กฎต่างๆ ก็ยังตามไปส่งผล 119
- 52 จงหมั่นพัฒนาตัวเองให้เก่งรอบด้าน 120
กฎข้อที่ 52 คนเราไม่จำเป็นต้องเก่งไปหมดทุกเรื่อง 121
- 53 จงฝ่าฟันเพื่อความสมบูรณ์แบบ 100 เปอร์เซ็นต์ 122
กฎข้อที่ 53 สมบูรณ์แบบเกินไปก็ไม่ทันกัน 123
- 54 ตัวเราคือผลพวงของพันธุกรรม 124
กฎข้อที่ 54 ตัวเราคือผลลัพธ์ของประสบการณ์ต่างๆ 125
- 55 วันพรุ่งนี้ก็เป็นแค่อีกวันหนึ่งเท่านั้น 126
กฎข้อที่ 55 การใช้เวลาในแต่ละวัน คือการใช้ชีวิต 127
- 56 ก้าวแรก ต้องไม่ผิดพลาด 128
กฎข้อที่ 56 ก้าวแรก ต้องทำให้โลกประทับใจ
อดทนรอไว้ ไม่ต้องรีบก้าว 129
- 57 คนที่มีความมั่นใจสูงๆ เพราะเขามองเห็นเส้นทางสู่จุดหมาย
อย่างชัดเจน 130
กฎข้อที่ 57 ไม่ว่าใครก็จิตใจสับสน และหลงทางได้เหมือนกัน 131
- 58 ต้องโดดเด่นจากฝูง 132
กฎข้อที่ 58 มีเส้นบางๆ ระหว่างความเจ๋งสุด
กับความเพี้ยนหลุดโลก 133
- 59 รูปร่างหน้าตาเป็นเรื่องสำคัญ 134
กฎข้อที่ 59 หน้าตาไม่สวยไม่หล่อ ก็ไม่เห็นเป็นไร 135
- 60 เราเป็นเพียงหยดน้ำในมหาสมุทร 136
กฎข้อที่ 60 เล็กน้อยเพียงใดก็ล้วนมีความสำคัญ 137

SE-ED
inspiration starts here

- ~~61~~ เรื่องงานต้องมาก่อน 138
กฎข้อที่ 61 งานไม่ได้สำคัญกว่าชีวิต 139
- ~~62~~ ปากต้องตรงกับใจ 140
กฎข้อที่ 62 หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง 141
- ~~63~~ อย่าถอยแม้แต่ก้าวเดียว ถ้ามันใจว่าตัวเองเป็นฝ่ายถูก 142
กฎข้อที่ 63 อย่างลัวที่จะประนีประนอม 143
- ~~64~~ มาอย่างไรก็สวนไปอย่างนั้น 144
กฎข้อที่ 64 มีจริยธรรมสูงส่งเสมอ 145
- ~~65~~ ระบายความอัดอั้นบ้างก็ดี 146
กฎข้อที่ 65 อย่าแสดงอารมณ์ของเรา ทับซ้อนอารมณ์คนอื่น 147
- ~~66~~ ไม่มีใครสมบูรณ์แบบ 148
กฎข้อที่ 66 อยู่ฝ่ายเทพ ไม่อยู่ฝ่ายมาร 149
- ~~67~~ ทำงานให้เสร็จทันนาที่สุดท้าย 150
กฎข้อที่ 67 ทำงานให้เสร็จก่อนนาที่สุดท้าย 151
- ~~68~~ ควรให้คำแนะนำดีๆ 152
กฎข้อที่ 68 อย่าให้คำแนะนำใดๆ 153
- ~~69~~ พุดให้คนอื่นรู้ว่าคุณคิดถูก 154
กฎข้อที่ 69 อย่าได้ปรึษาพุดสมน้ำหน้าคนอื่น 155
- ~~70~~ จับสิ่งที่เรานัด 156
กฎข้อที่ 70 ไชวคว่าหาความท้าทายให้ตัวเอง 157

- 71** คุณมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม 158
กฎข้อที่ 71 เลิกคาดหวังกับความยุติธรรมในชีวิต 159
- 72** ยิ่งเรียน ยิ่งรู้ 160
กฎข้อที่ 72 ยิ่งเรียน ยิ่งไม่รู้ 161
- 73** ถ้าจะทำอะไรทั้งที ต้องทำให้เต็มที่ที่สุดตัว 162
กฎข้อที่ 73 จะทำอะไรก็ตาม อย่าถลำตัวลงลึกแต่แรก 163
- 74** อยู่กับเรื่องที่เรามีความรู้ความเข้าใจ 164
กฎข้อที่ 74 ก้าวออกนอกพื้นที่ความสบายใจ
แล้วเรียนรู้สิ่งใหม่บ้าง 165
- 75** ผู้คนตัดสินคุณจากทรัพย์สินในครอบครอง 166
กฎข้อที่ 75 อย่าอวดรวยแข่งกับใคร 167
- 76** ปกปิดความผิดพลาดของตัวเอง 168
กฎข้อที่ 76 ไม่ว่าใครก็ผิดพลาดได้ทั้งนั้น 169
- 77** มีชีวิตอยู่กับปัจจุบัน 170
กฎข้อที่ 77 มองภาพรวม ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต 171
- 78** ต้องมีเป้าหมายชัดเจน 172
กฎข้อที่ 78 ไม่จำเป็นต้องมีเป้าหมายชัดเจนทุกครั้ง 173
- 79** ความรู้สึกผิด ช่วยเพิ่มความบกพร่องของเราได้ 174
กฎข้อที่ 79 อย่าสร้างความรู้สึกผิด 175
- 80** เมื่อมีปัญหาต้องรีบหาตัวช่วย 176
กฎข้อที่ 80 ต้องช่วยตัวเองให้รอด (ไม่มีใครช่วยเราได้ตลอด) 177

SE-ED
inspiration starts here

- ~~81~~ จะคิดแก้ปัญหา ต้องคิดให้มากเข้าไว้ 178
กฎข้อที่ 81 คิดมากไป ก็แก้ปัญหาอะไรไม่ได้ 179
- ~~82~~ จำกัดตัวเลือกให้น้อยลง 180
กฎข้อที่ 82 พิจารณาทุกตัวเลือกที่มี 181
- ~~83~~ จงอย่าเชื่อใจใคร 182
กฎข้อที่ 83 เชื่อใจคนทุกคน 183
- ~~84~~ จงเชื่อใจคนทุกคน 184
กฎข้อที่ 84 อย่าเชื่อใจใคร 185
- ~~85~~ บางทีคนเราก็ต้องบ่นกันบ้าง 186
กฎข้อที่ 85 อย่าเป็นคนช่างบ่น คิดเสียว่า “ช่างหัวมัน” 187
- ~~86~~ อย่าสละตัวเอง เพื่อรักษาความสัมพันธ์ 188
กฎข้อที่ 86 ความสัมพันธ์จะมีค่า ถ้ามาพบกันคนละครั้งทาง 189
- ~~87~~ จะรู้สึกอะไรก็ควรต้องมีเหตุผล 190
กฎข้อที่ 87 เรื่องของความรู้สึก ไม่มีถูก ไม่มีผิด
เปลี่ยนแปลงได้ตลอด 191
- ~~88~~ กิน ดื่ม ครึกครื้นให้สุดเหวี่ยง 192
กฎข้อที่ 88 เอาตัวให้รอด 193
- ~~89~~ ถึงจะเรียกร้องว่าอยากได้ ก็ไม่มีใครเขาให้หรอก 194
กฎข้อที่ 89 อยากได้อะไร ต้องพูดขอ 195
- ~~90~~ ถ้าอะไรยังไม่เสีย ก็ไม่ต้องซ่อม 196
กฎข้อที่ 90 หมั่นปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น 197
- ~~91~~ ต้องหางานที่มั่นคงปลอดภัย 198
กฎข้อที่ 91 หางานที่ใจรัก 199
- ~~92~~ ต้องปกป้องรักษาทรัพย์สินสมบัติ 200
กฎข้อที่ 92 ชีวิตคนมีค่ากว่าวัตถุข้าวของ 201
- ~~93~~ อย่าเปลี่ยนม้ากลางศึก 202
กฎข้อที่ 93 ไม่เคยสายเกินไป กับการเปลี่ยนไปใช้
กฎข้อใหม่ หากเหมาะกับสถานการณ์ 203

หน้าที่การงานดี มีเงินมาก คือความสำเร็จ

ผู้คนบนโลกนี้พร้อมเสมอที่จะบอกคุณว่า คุณไม่มีทางประสบความสำเร็จถ้าไม่ทำแบบนั้นแบบนี้ ผมกล้าทำเลยว่าคุณต้องเคยได้ยินคำพูดทำนองนี้มาแล้ว “ชีวิตนี้แถมไม่มีทางได้ดี ถ้าไม่ทำงานหนัก และหนักชนิดสายตัวแทบขาด” “อนาคตไม่มีทางถึงไหน ถ้าไม่จบมหาวิทยาลัยหรือสอบไล่ไม่ผ่าน” “ถ้าขึ้นทำงานที่ได้ค่าตัวถูกๆ อยู่แบบนี้ ก็ปีถึงจะก้าวหน้า” “หน้าที่การงานต้องมีหน้ามีตา ชีวิตถึงจะประสบความสำเร็จ” แต่คำว่า “ความสำเร็จ” จริงๆ นั้นขึ้นอยู่กับว่า ใครจะตีความหรือให้คำนิยามไว้อย่างไรต่างหาก และหนทางสู่ความสำเร็จก็ไม่ได้มีแค่หนทางแคบๆ เพียงหนทางเดียว

ไม่ว่าพ่อแม่ คุณครู หรือเพื่อนๆ ผู้หวังดี ที่บอกคุณว่าความสำเร็จต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ น่าจะเป็นการตักตักเอาเองว่าคุณมีเป้าหมายชีวิตเป็นบ้านหลังใหญ่ เงินทองเหลือล้น กินใช้ทั้งชาติก็ไม่หมด มีหน้าที่การงานที่ใครๆ ต้องก้มหัวชูชกให้ แม้ว่าใครหลายคนในกลุ่มนั้นจะพูดดู หรือคิดว่าคุณได้เป็นในตอนนี้อย่างไรก็ตาม แต่ถ้าผมให้คุณพักยกสักหนึ่งนาที แล้วมาคิดกันใหม่เล่นๆ อีกทีว่า จริงหรือที่การสอบได้คะแนนดีๆ เรียนจบมหาวิทยาลัย ทำงานในองค์กรใหญ่ๆ และได้ระดับไปสู่ตำแหน่งสูงๆ เป็นหนทางเดียวที่จะนำชีวิตไปสู่ความร่ำรวย ผมว่าไม่จริงแน่ๆ ถ้าบอกว่าเป็นหนทางหนึ่งละก็ “ใช่” แต่ถ้าบอกว่าเป็นหนทางเดียว “ไม่ใช่” ครับ เพราะมีคนมากมายที่เลิกเรียนหนังสือกลางคัน แต่ก็สร้างตัวจนฐานะร่ำรวยขึ้นมาได้ แล้วเงินทองกับตำแหน่งใหญ่โตเป็นตัววัดความสำเร็จของคุณได้จริงหรือ สองอย่างนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของตัววัดความสำเร็จได้ แต่ไม่ใช่มาตรวัดเดียวแน่ๆ

ดัชนีที่ใช้ตัดสินว่าอะไรคือความสำเร็จ คืออะไรก็ตามครับที่ทำให้คุณรู้สึกอึด รู้สึกพอกับชีวิตนั้นละ บางคนเขาอาจรู้สึกอึดเต็มกับบรรทัดฐานที่คนมอง แล้วต้องเหลียวหลัง หรือตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โต ถ้าคุณชอบแบบเดียวกับเขาก็ไม่เป็นไร แล้วอย่าลืมตั้งไว้เป็นเป้าหมายชีวิตเลยนะครับ

แต่ถ้าตัวคุณรู้สึกว่าจะไม่ใช่ เพราะเป็นคนประเภทอื่นที่มองหาสิ่งแตกต่างในชีวิต คำว่าความสำเร็จของคุณอาจหมายถึงการมีครอบครัวใหญ่ๆ มีลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมือง หรืองานที่เหลืเวลาให้คุณไปทำงานอดิเรกที่คุณรักได้ หรืออาจเป็นความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้คน ได้ทำงานที่ใจรัก แม้คำตอบแทนจะน้อยนิด และโอกาสเลื่อนขั้นเท่ากับคุณก็ตาม

ผมรู้จักชายคนหนึ่ง เขาจะเป็นสุขสมปรารถนาเมื่อได้ใช้ชีวิตสมถะตามลำพังกับสุนัขคู่ใจหนึ่งตัว แล้วก็รู้จักผู้หญิงคนหนึ่งารู้สึกว่าชีวิตเธอประสบความสำเร็จถ้าได้อยู่แฟลตในลอนดอน และใช้ชีวิตแบบคนกรุง แม้ต้องทำงานพาร์ทไทม์ ออกไปไหนไม่ได้เลย ผมยังรู้จักผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งที่ถือว่าการใช้ชีวิตอยู่ในชนบทนอกเมืองใหญ่ มีหน้าที่การงานพอประมาณ มีบ้านหลังเล็กลงหน่อยคือการประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว หรือบางคนขอแค่ให้ได้ออกนอกบ้าน จะทำงานอะไรไม่เกี่ยง เท่านั้นก็มีคุณค่าแล้ว ลูกชายของผมคนหนึ่งก็มีลักษณะทำนองนี้ ชอบนอนบนเรือคลาสสิกที่ซ่อมมาหลายปีแล้ว เขาไม่เคยเกี่ยงเลยที่ต้องทำงานหาเงินเท่าไรมาซ่อมเรือ เขารู้สึกประสบความสำเร็จเมื่อได้ซ่อมเรือและสร้างบ้านบนเรือลำนั้นจนสำเร็จ

แม้แต่คนหัวเก่าที่ปรารถนาความสำเร็จตามแบบแผนเดิมๆ ก็ยังมองเรื่องนี้ไปกันคนละทิศละทาง บางคนอยากมีเงินมากๆ เอาไว้รดน้ำศพตายถึงจะรู้สึกอุ่นใจ บางคนก็ต้องการขึ้นแท่นเป็นเบอร์หนึ่ง เพราะรู้สึกจะทำทายาทดี ลงมือขบกลางยาครับ แต่ไม่ว่าใครก็ตาม ล้วนมีนิยามของความสำเร็จตรงกันอยู่เรื่องหนึ่งคือ **ต้องทำงานหนัก มีเป้าหมายชัดเจน และตัวคุณเท่านั้นที่รู้ดีที่สุดว่าเป้าหมายของตัวเองคืออะไร**

ดังนั้น จงอย่ายอมให้ใครมาครอบงำความคิดของคุณว่า ความสำเร็จในชีวิตคืออะไร เพราะไม่มีใครรู้ความหมายของคำว่าความสำเร็จดีไปกว่าตัวคุณ แต่ก็ต้องคิดคำนึงนิยามของความสำเร็จส่วนตัวให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อนนะครับ ไม่งั้นไปไม่ถึงฝั่งฝันแน่ๆ

กฎข้อที่ 1

ความสำเร็จขึ้นกับนิยามที่แต่ละคนจะให้

บางคนแค่เกิดมาโชคดี

คนเราชอบเปลืองใจอยากได้ชีวิตของคนอื่น อยากได้สิ่งที่คนอื่นมี เช่น ความเก่งกล้าสามารถ ความเชี่ยวชาญ มิตรสหาย เงินทอง รูปแบบการใช้ชีวิตที่สุขสบายหรูหรา ที่เป็นแบบนี้เพราะเรามองเห็นแต่เปลือกนอก เห็นเฉพาะสิ่งที่คนอื่นเขาเปิดให้เราเห็น ดีไม่ดีก็ตัวเราเองนั่นแหละที่เลือกเห็นเฉพาะเรื่องที่เราอิจฉาเขาอยู่

สมัยผมยังเป็นหนุ่มรุ่นกระທး มีเพื่อนร่วมชั้นคนหนึ่งทีฉลาดปราคา เปื่องไปหมดทุกวิชา หัวโบทต์สมองใสมาก เรียนอะไรก็ง่ายไปหมด พิโธพิถัง! ผมอยากเรียนเก่งแบบเขาแทบตาย กังม่งายงุ่นง่านอยู่หลายปีทีว่าจะตาสว่างว่า เขาต้องท่งหนังสือหนักกว่าทีผมคิดไว้มาก เขาฉลาดก็จริง แต่ไม่ได้ฉลาดเหนือมนุษย์ ซ้ำร้ายต้องท่งหนังสือหนักกว่าเด็กอื่นเพราะพ่อแม่เขาเข้มงวดเรื่องการเรียนมาก ถ้าทำการบ้านหรืออ่านหนังสือไม่เสร็จ ก็จะไม่ให้ดูทีวีหรือออกไปเล่นนอกบ้านเลย พอรู้เบือ่งหลังผมก็รู้สึกดีใจทีไม่มีใครใส่ใจสิ่งทีผมพรั่าเพื่อแล้วเอาไม้กายสิทธิ์มาเสกชีวิตผมให้เป็นแบบเขา ไม่งั้นยัยตายเลย

จริงๆ แล้ว ถ้าจะคิดให้ดี ผมว่าตอนนันมีเด็กอื่นอีกหลายคนในโรงเรียนทีอาจกำลังเผชิญปัญหาสารพัดอย่างทีเราไม่มีทางรู้ เช่น พ่อแม่ดิดเหล้า แยกทางกัน ทารุณลูก หรือสูญเสียคนทีตนรัก ยิ่งวันนีผมเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็ยังรู้ว่าสิ่งทีเกิดขึ้นกับชีวิตของใครๆ นัน เรารู้เห็นได้ไม่ถึงครึ่ง โดยสัญจรรวมจริงแท้ อย่างทีบอกไป ผมเลยเลิกอิจฉาคนอื่น เพราะไม่แนใจว่าถ้ารู้จักชีวิตเขาแล้วเราจะอยากเป็นเขาหรือเปล่า ถ้าผมอยู่ของผมแบบนีและเป็นอย่างทีผมเป็น อย่างน้อยๆ ก็รู้ทางลม และพอจะกำหนดหรือควบคุมชีวิตได้ ผมว่าเรื่องนีสำคัญอย่างยิง หรือต่อให้คนอื่นเขามั่งมีศรีสุขสนุกทุกวันคืนจริงๆ ก็ไม่มีใครรู้หรือท่งว่าวันข้างหน้าจะเป็นอย่างไร อีกสองสามปีเขาอาจล่มจมหมดเนื้อหมดตัวก็ได้ การมีชีวิตของตัวเองแบบนี ผมว่าผมสบายใจกว่าเยอะครับ

แล้วคุณเคยคิดไหมครับว่า คนอื่นเขาก็อาจอิจฉาคุณเหมือนกัน คุณแทบไม่เคยนึกเลยละสิ ทั้งที่จริงแล้วมีความเป็นไปได้ว่าคนอื่นเขาก็อาจอิจฉาคุณ “ทุกเรื่อง” หรือ “เรื่องใดเรื่องหนึ่ง” ก็ได้ เช่น เรื่องที่คุณมีความมั่นใจ เล่นฟุตบอลเก่ง พรรคพวกเพื่อนฝูงเยาะเย้ย ได้รับเชิญไปงานปาร์ตี้ เรียนได้ปริญญาหลายใบ

เรามักเผลอโฟลลิมว่ามีของติดอยู่กับตัว แล้วไปมัวเพ่งมองแต่สิ่งที่เราไม่มี เราน่าจะมองตัวเองผ่านสายตาคนอื่นบ้าง ขึ้นชื่อว่ามนุษย์ย่อมมีทั้งดีและไม่ดีระคนอยู่ในตัวทั้งสิ้น แม้ตัวเราก็มียุติธรรมที่ห่างไม่ต่างจากคนอื่นเท่าไร เราจึงไม่แตกต่างจากเขา และเขาก็ไม่ต่างจากเรานัก

ขอฝากเอาไว้อีกหนึ่งเรื่องครับ ยิ่งเราเสียเวลาไปจ้องอิจฉาใครต่อใคร ก็ยิ่งเสียโอกาสในการสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับชีวิตเรามากขึ้นเท่านั้น แทนที่จะเอาแต่อยากมีอยากเป็นอย่างเขา ทำไมไม่ลองทบทวนเสียเวลาสักนิด คิดหาหนทางว่าต้องทำอะไรถึงจะได้ในสิ่งที่ต้องการ สมเพชตัวเองให้น้อยลง และปลุกจิตปลุกใจให้มีเรี่ยวแรงขึ้นมาสักหน่อย แล้วจะรู้ว่าคนอื่นไม่มีอะไรให้คุณต้องอิจฉาเลย

inspiration starts here

กฎข้อที่ 2 อย่าอิจฉาคนอื่น

ต้องสอบได้คะแนนดีๆ

ผมว่าเราทุกคนเคยเหงื่อตกกับการเรียนในชั้นเรียน แคมยังถูกกดดันจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ และญาติพี่น้องให้ต้องสอบได้คะแนนดีที่สุด เพราะพวกเขาล้วนบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า อนาคตทั้งชีวิตขึ้นอยู่กับคะแนนสอบต่างๆ ที่มันไม่จริง คะแนนสอบเป็นแค่ทางลัดทางหนึ่งเท่านั้นเอง

คะแนนสอบเป็นตัวช่วยบอกเล่าเรื่องราวชีวิตในวัยเรียนของคุณได้อย่างรวบรัดที่สุด ซึ่งนายจ้างจำเป็นต้องรู้ แต่ยังมีคนอีกมากที่อยู่ดีมีสุขประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งที่ในอดีตได้คะแนนสอบสุดห่วย แม้ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เองก็ขึ้นชื่อว่าสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ผ่าน เห็นชัดเลยว่าคะแนนสอบหลายอย่างไม่ได้บอกอนาคตเราได้ทั้งหมด แต่คะแนนสอบก็ยังมีความสำคัญที่เราควรให้ราคา เพราะถ้าสอบได้คะแนนดี ชีวิตก็ง่ายขึ้นเยอะ ยิ่งถ้าอยู่ในวัยเรียนด้วยแล้ว คุณก็มีสิทธิเป็นลูกหัวแก้วหัวแหวนของพ่อแม่ เป็นศิษย์โปรดของครู คะแนนสอบจึงยังมีคุณค่า แต่ไม่ถึงขนาดว่าต้องอกไหม้ไล่ฆะระทมทุกข์ไปกับมัน

เมื่อคุณจบการศึกษาออกมา แล้วเลือกอาชีพที่ไม่สนคะแนนสอบ แต่คุณอุทิศตัวให้กับงาน อีก 5 ปีหรือ 25 ปีต่อมา คุณก็มีโอกาสได้เต้ากำวู้ตำแหน่งได้อยู่ดี แม้จะมีหรือไม่มีคะแนนสอบเจ๋งๆ สมัยเป็นนักเรียนก็ตาม ผมขอเล่าเรื่องตัวเองอีกสักหน่อย ในช่วงสองปีแรกตั้งแต่ผมออกจากโรงเรียนมาทำงาน ไม่มีนายจ้างคนไหนเลยที่ถามผมว่าสมัยเรียนสอบได้คะแนนเท่าไร แต่แน่นอนครับว่าเรื่องแบบนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับคนทุกอาชีพ แต่ที่ผมจะบอกก็คือ ยังมีอาชีพอื่นอีกนับไม่ถ้วนที่ประสบการณ์การทำงานและพรสวรรค์สำคัญกว่าคะแนนสอบเอามากๆ ตอนที่คุณอายุ 18 ปี คะแนนสอบเป็นเรื่องที่นายจ้างให้ความสนใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไปจนคุณอายุ 28 ปี นายจ้างไม่สนใจประสบการณ์ชีวิตคุณในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเลย เขาไม่ได้อยากรู้ว่าสมัยเรียนคุณสอบได้คะแนนเท่าไร

ผมยังจำวันวานในวัยเรียนที่ต้องเหวี่ยงหอยดเพราะสับสนว่าควรเลือกเรียนอะไรดีระหว่างเคมีกับฟิสิกส์ แล้วภาษาต่างประเทศล่ะจะเลือกภาษาอะไรถึงจะดีที่สุด หรือจริงๆ แล้วควรจะเรียนประวัติศาสตร์ให้รู้แล้วรู้รอด เอาอย่างนี้ดีกว่าครับ ถ้าคุณยังไม่ได้ตั้งเป้าหมายตั้งตรงแนวเข้าสู่สายวิชาชีพใดที่ต้องอาศัยความจำเพาะเจาะจงมากๆ อย่างสายการแพทย์แล้ว คุณจะเลือกเรียนอะไรไม่สำคัญ ขอแค่วิชานั้นเป็นวิชาที่คุณชอบไว้ก่อน

บรรณาธิการเฉพาะกิจที่ทำหนังสือเล่มนี้ให้ผม จบปริญญาด้านฟิสิกส์ครับ คุณเห็นความเกี่ยวข้องของวิชาฟิสิกส์กับการผลิตหนังสือหรือเปล่าครับ ผมพนันได้เลยว่า ตอนที่เธออายุ 18 ปี เธอคงเหนื่อยแทบขาดใจกับการเลือกเรียนวิชาฟิสิกส์ นักเขียนเรื่องตลกคนหนึ่งที่ผมรู้จักก็เรียนจบวิชาประวัติศาสตร์กรีก น้องเขยของผมอีกคนก็เคยตะเกียกตะกายปั่นคะแนนสอปปางตาย สมัยยังตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเลือกเรียนอะไรดี ระหว่างปรัชญากับคอมพิวเตอร์ ซึ่งตอนนั้นเขายังไม่รู้ชะตากรรมตัวเองว่าต้องมาใช้เวลาศิลป์หากิน แต่ต่อมาพอรู้ว่าจริงๆ แล้ว เขายากได้ปริญญาด้านชีววิทยาสิ่งแวดล้อม ทำให้หลังเขาเลยกลับไปเรียนใหม่จนได้ปริญญาที่อยากได้สมใจ

เห็นชัดแล้วใช่ไหมครับว่าคะแนนสอบมีความสำคัญอย่างไร และไม่มี ความสำคัญอย่างไร จริงๆ คะแนนสอบก็เป็นแค่คะแนนสอบละครับ แต่ที่ใครๆ ปรารถนาอยากให้คุณได้คะแนนดี ก็เพราะอยากให้คุณได้สิ่งที่ดีที่สุดไปหมดเสียทุกอย่าง ตัวเขาจะได้โล่งใจหายห่วง ทั้งๆ ที่คุณอาจไม่จำเป็นต้องใช้คะแนนสอบสูงสุดเหล่านั้นเลยก็ตาม มีข้อควรจำอย่างหนึ่งว่า “วันพระไม่ได้มีหนเดียว” ถ้าเกิดคุณอยากได้ในสิ่งทีวันนี้ไม่มีทางได้ ก็ใจเย็นๆ นะครับ วันหลังค่อยตามเก็บแต่ผลสำเร็จเอาอีกที อะไรที่ดูเหมือนทุกสิ่งเป็นเรื่องใหญ่ชนิดคอขาดบาดตาย ณ วันนี้ แค่อีกไม่กี่ปีผ่านไป พอคุณมองย้อนกลับมาใหม่ คุณก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องจิบๆ ชั๊ปปี้ตัวเท่านั้นเอง

กฎข้อที่ 3

คะแนนสอบไม่ใช่บทสรุปในชีวิต

พ่อแม่ต้องถูกเสมอ

ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไรถ้าผู้ใหญ่จะคาดหวังในตัวคนหนุ่มสาว แต่ผมเองก็รู้สึกอยู่นิดๆ ว่า ผู้ใหญ่คาดหวังตามแบบที่เคยโดนพ่อแม่ของตัวเองคาดหวังมาตั้งแต่ครั้งกระโน้นหรือเปล่า ตอนที่เราเป็นเด็ก เราชอบคิดเอาเองว่าพ่อแม่คือบุคคลที่สมบูรณ์แบบไปทุกเรื่อง ขนาดเราไม่ได้ชอบระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่ตั้งกรอบให้ แต่เราก็ก็นั่งหงาย ยังไงๆ พ่อแม่ก็น่าจะพูดถูกแหละ พ่อเป็นวัยรุ่น เราก็ซุกซนสังเกตเห็นว่าป๊าๆ ลุงๆ น้าๆ ที่เป็นเพื่อนของพ่อแม่ ทำไมไม่ยกจะเหมือนพ่อแม่ของเราเลย แต่ด้วยความที่เราเป็นลูก ก็เลยยังรู้สึกเข้าข้างพ่อแม่อยู่ดีว่าท่านต้องเป็นฝ่ายถูก

ถ้าคุณลองนึกดูดีๆ บุพการีของคุณทุกคนล้วนเคยมีสถานะเป็นพ่อแม่มือใหม่กันมาทั้งนั้น แล้วพวกท่านเองก็ต้องใช้เวลาทั้งชีวิต (ชีวิตของลูกนะครับ) วางแผนการเลี้ยงดู ปรับแต่ง ชดเชยให้เข้าที่ พ่อถึงตอนนี้ ตอนที่คุณเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็ซัวร์ป๊าบว่าจากมือใหม่ก็น่าจะกลายเป็นมือฉมังแล้ว ดูอย่างผมนี่ปะไร เป็นพ่อแม่คนมากหกกครั้งหกครอกแล้ว บอกได้เลยว่าไม่มีใครเป็นพ่อแม่ได้สมบูรณ์แบบ ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า เลี้ยงลูกเป็นงานยาก พ่อแม่ต้องแบกเงื่อนไขไว้ในหัวหลายอย่าง ตั้งแต่กฎที่พ่อแม่สั่งสอนมา ค่านิยมของตัวเอง ความหวัง ประสบการณ์ส่วนตัว อารมณ์ลึบสนกระวนกระวาย ก็เรียกว่า รวมทุกๆ อย่างที่ชีวิตคนคนหนึ่งผ่านร้อนผ่านหนาวมา ความคิดและความกลัวจะถูกสั่งสมบ่มเพาะออกมาเป็นวิธีการที่พวกเราใช้เลี้ยงลูก

ยิ่งไปกว่านั้น เด็กแต่ละคนก็มีนิสัยไม่เหมือนกัน ต่อให้คุณพ่อคุณแม่เลี้ยงพี่ชายน้องสาวของเราได้อยู่มือแค่ไหน ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะเลี้ยงเขาได้อยู่หมัดชะงัดมือเหมือนพี่ๆ น้องๆ เสมอไป เด็กบางคนยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ บางคนซุกซน บางคนขยันเกินเหตุ บางคนไม่ค่อยมีเพื่อน บางคนชอบเสี่ยง บางคนใจเสาะถอดใจง่าย มีไม่กี่คนหรอกครับที่นิสัยถอดแบบมาจากพ่อแม่

เด็กหลายคนเป็นลูกไม้หล่นไกลต้นไปเลยก็มี เดาใจยากครับว่าเด็กคนไหนต้องเลี้ยงด้วยไม้ไหน ผมจำได้ว่าลูกคนโตของผมเคยพูดกลายๆ ว่าผมน่าจะรู้วิธีเลี้ยงลูกเป็นอย่างดี เพราะเป็นพ่อคนมาตั้ง 14 ปีแล้ว (ตอนนั้นนะ) ใฝ่ผมก็ทันเกมเสมอ ตอบลูกไปว่า ผมไม่เคยเป็นพ่อเด็กอายุ 14 มาก่อนนี่นา ก็เลยไม่มีประสบการณ์พอให้คิดอ่าน

เริ่มเข้าใจแล้วใช่ไหมครับว่าพ่อแม่ของเรานะ ท่านเลี้ยงเราตามวิธีเดิมๆ ที่ท่านถูกเลี้ยงมานั่นแหละ พุดจากใจเลยนะครับ ต่อให้พ่อแม่บางท่านเก่งขั้นเทพแค่ไหน ก็ยังยึดติดกับวิธีเดิมๆ อยู่ดี แล้วทำไมผมถึงรู้นะหรือครับ ก็เพราะตัวผมเองเป็นแบบนี้อยู่นานหลายปีเหมือนกัน (จึ๊ๆ ห้ามไปบอกลูกๆ ของผมเด็ดขาดเชียว ผมไว้ใจคุณๆ นะครับ)

สิ่งที่ผมกำลังจะบอกก็คือ **คุณควรเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ แต่ต้องกล้าตัดสินใจด้วยตัวเองเมื่อคุณโตเป็นผู้ใหญ่มากพอแล้ว** (ส่วนจะเป็นผู้ใหญ่ตอนอายุ 15 หรือ 50 ก็แล้วแต่ครับ) พ่อแม่พยายามสั่งสอนเลี้ยงดูเราสุดฝีมือ แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่คิดเองเป็นแล้ว เราจะทำตามคำแนะนำของพ่อแม่หรือไม่ก็ได้ พ่อแม่พูดอะไร ให้น้อมรับฟังอย่างสุภาพทุกครั้ง แต่อย่าลืมว่า ชีวิตนี้คุณต้องรับผิดชอบเอง พ่อแม่พูดถูกเป็นส่วนใหญ่อีกจริง แต่ก็ไม่เสมอไปทุกครั้งครับ

กฎข้อที่ 4

อย่าหวังให้พ่อแม่เป็นคนสมบูรณ์แบบ

ที่ชีวิตคุณเป็นแบบนี้ พ่อแม่ต้องรับพิชชอบ

ด้วยเหตุที่พ่อแม่ของเราคือมนุษยธรรมตา ไม่ใช่บุคคลสมบูรณ์แบบ และไม่มีทางจะสมบูรณ์แบบไปได้ ดังนั้น คุณจึงไม่ควรต่อว่าพ่อแม่เรื่องที่ท่าน เลี้ยงดูคุณมาแบบผิดๆ เพราะถ้าคุณเติบโตมาได้ขนาดนี้ ก็ถือว่าพ่อแม่เลี้ยงดู คุณมาอย่างสุดฝีมือแล้ว

สมมติว่าจู่ๆ มีใครให้คุณไปทำอะไรสักอย่าง เช่น บริหารเครือข่ายเส้น ทางรถไฟ ถ้าเกิดคุณอยู่ในประเทศที่ไม่มีทางรถไฟแบบประเทศไอร์แลนด์ ก็ เปลี่ยนมานึกถึงอะไรที่เทียบเคียงกันได้แทนก็แล้วกัน ถ้าคุณไม่เคยรู้เรื่องพวก นี้มาก่อน มาถึงก็โยนคุณลงไปทำงานเลย คุณคิดว่าตัวเองจะทำงานได้ถูกต้อง ไม่ตกหล่นตั้งแต่ครั้งแรกเลยหรือเปล่า มันไม่มีทางอยู่แล้วใช่ไหมครับ

พ่อแม่ของเราก็เช่นเดียวกัน ไม่ควรจะคาดหวังแบบคาดหวังว่า ท่านต้อง เลี้ยงลูกเก่งตั้งแต่แรกเริ่มของการเป็นพ่อแม่ ในเมื่อจู่ๆ ก็มีคุณมาให้เลี้ยงแบบ ไม่ทันตั้งตัว แม้ว่าจู่ๆ ตั้งใจก็ตาม พ่อแม่เองพอถึงคราวที่ต้องเป็นมือใหม่หัด เลี้ยงลูก ก็แทบกลายเป็นเด็กที่เพิ่งหัดตั้งไข่ ไปไม่เป็นเหมือนกัน กว่า พวกท่านจะตั้งหลักได้ ก็ราวๆ คุณเรียนจบมัธยมนั่นละ ครั้นพอจะเข้าที่เข้าทาง ปูบปับลูกน้อยแสนน่ารักก็กลายร่างเป็นวัยรุ่นฮอร์โมนแรง พ่อแม่เมื่อเก่าก็เลย กลายเป็นพ่อแม่มือใหม่หัดเลี้ยงลูกวัยรุ่นกันอีกรอบ ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ก็คงมี เรื่องให้กังวลเยอะแยะ ตัวคุณเองอย่างมากที่สุดก็แค่ปรับตัวให้เข้ากับการเริ่มต้นสู่วัยผู้ใหญ่ แต่พ่อแม่นี่สิ ไหนจะต้องสาละวอนกับเรื่องงาน ญาติพี่น้อง พ่อแม่ ของตัวเอง ศีกสายเลือด ปวดหัวเรื่องเงินๆ ทองๆ ดังนั้น ก่อนจะต่อว่าพ่อแม่ ของเราทำอะไรผิดพลาดพลั้งเพลอ ก็ควรคิดให้หนักก่อนพูด ไม่งั้นคุณ จะกลายเป็นคนไร้เหตุผล เอาแต่ใจตัวเองอย่างมากเลย

การรับบทเป็นพ่อแม่ในชีวิตจริงไม่ใช่เรื่องง่ายนะครับ เพราะมันไม่มีโอกาสได้ลองซ้อมเหมือนเล่นละคร แล้วก็อย่าคิดว่าจะเหมือนตอนเราไปรับจ้างเป็นที่เลี้ยงเด็ก เพราะต่างกันอย่างสิ้นเชิง ครั้นพอได้ชิมलगบทนาพของการเป็นพ่อแม่แล้ว ก็ใช้ว่าจะถอนตัวออกมาได้ แม้ผลการประเมินจากทุกค่ายจะบอกว่าเราเลี้ยงลูกไม่เอาวาก็เถอะ เพราะถึงอย่างไรสถานการณ์ภาพพ่อแม่ก็จะติดตัวไปจนตลอดชีวิต

มันก็จริงละครับที่พ่อแม่ควรเลี้ยงลูกให้ดีที่สุดตามอัตภาพ แต่ถ้าจะให้ถึงขั้นเลี้ยงดีไม่มีพลาดตลอดกาลนั้น เลิกหวังไปเลยครับ สิ่งสำคัญคือต้องมองเจตนาของพ่อแม่ให้ออก ถ้าท่านทำหน้าที่อย่างสุดกำลังความสามารถ หวังดีกับคุณด้วยใจจริง และรักคุณ คุณก็ต้องรับสภาพความไม่สมบูรณ์แบบของพ่อแม่ให้ได้ แม้พวกท่านจะมีอะไรที่ไม่ถูกใจคุณก็ตาม แต่ก็เชื่อว่าเราจะมองเจตนาของพ่อแม่ออกกันทุกคน ก็อย่างที่คุณเชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงลูกท่านหนึ่งเคยกล่าวไว้ว่า “ในฐานะพ่อแม่ เราทำได้ดีที่สุดก็แค่เลี้ยงลูกให้รอดชีวิตจนกว่าลูกจะพึ่งตัวเองได้” และในฐานะของลูก ก็ให้ยึดกฎข้อที่แล้วไว้ครับว่า เมื่อไรที่คุณโตเป็นผู้ใหญ่คิดเองได้ คุณก็ไม่จำเป็นต้องหว่านทำตามที่คุณแม่สอนไปทุกเรื่องก็ได้

inspiration starts here

ในฐานะที่คุณเป็นลูก มีหลายเรื่องที่คุณไม่ควรจะตำหนิติเตียนพ่อแม่ ยกเว้นกรณีที่คุณโชคร้ายต้องรับเคราะห์ เพราะพ่อแม่ทารุณคุณด้วยวิธีที่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการประทุษร้ายร่างกาย ทารุณกรรมด้วยคำพูด ล่วงละเมิดทางเพศ ทำร้ายจิตใจ หรือทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู อย่างนี้คุณตำหนิได้เลยเต็มประตู หรือหากจะย้ายไปอยู่ที่ใหม่ในสถานที่ที่คุณทำใจให้อภัยพ่อแม่ได้ก็ยิ่งดี เพราะประโยชน์สูงสุดของการให้อภัยนั้นไม่ได้ตกอยู่ที่พ่อแม่ แต่จะตกอยู่กับตัวคุณเองมากที่สุดครับ

กฎข้อที่ 5

อย่าเคี้ยวเบิญพ่อแม่หนักเลย

โลกนี้เต็มไปด้วยอุปสรรค ให้ฝ่าฟัน

มนุษย์ทุกคนล้วนต้องผจญทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย ในยามร้าย ใครๆ ก็ร้ายใส่เรา ครั้นพอยามดี ใครๆ ก็แห่แหนเอาใจจนเหลือ ทุกคนมีโจทก์ที่คล้ายกัน เช่น มีครูเก่งๆ มีเพื่อนสุดเหี้ย มีพ่อแม่ที่ไม่ตรงไปตรงมา มีพี่น้องท้องเดียวกันที่คุยกันไม่รู้เรื่อง มีบรรดาผู้หลักผู้ใหญ่ที่ให้การส่งเสริม ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนส่งอิทธิพลปนเปกัน หากคิดจะซั่งตวงวัดกันจริงๆ แล้ว เราก็จะเห็นว่ามีคนที่โชคดีกว่าคนอื่นๆ แต่ไม่ว่าจะเกิดมาโชคดีสุดๆ ขนาดไหน ก็ไม่พ้นต้องผจญสุขผจญทุกข์เหมือนกันทั้งนั้น

ยิ่งเมื่อไรที่คุณแยกเรือนออกมาใช้ชีวิตนอกบ้าน คุณก็ต้องรับผิดชอบชีวิตตัวเองแบบเต็มๆ แล้วถ้าบังเอิญชีวิตไม่ได้ดั่งใจขึ้นมา คุณก็คงหมดสิทธิ์ไปตำหนิใครได้อีก โดยเฉพาะกับพ่อแม่ โรงเรียน หรือใครก็ตาม แม้บางเรื่องก็อาจมีใครผิดจริง แต่นั่นมันสมัยอดีตตอนที่คุณยังเด็ก ยังคิดเองไม่เป็น และยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผมไม่ใช่คนใจไม่ใส่ระกำที่เห็นความทุกข์ของใครเป็นเรื่องสนุก ผมพูดได้แค่ “ชีวิตคนเราก็เป็นแบบนี้ละ” ไม่มีใครทำให้ชีวิตที่เหลือต่อจากนี้ดีขึ้นได้นอกจากตัวเราเองเท่านั้น เลิกโยนบาปว่าคนอื่นทำลายชีวิตวัยเด็กของคุณจนยับเยิน แถมทุกวันนี้คุณก็ยังเดินหน้าเหยียบย่ำซ้ำเติมชีวิตวัยผู้ใหญ่ของคุณอีกไม่หยุดหย่อน แล้วถ้าคุณหางานการทำเลี้ยงตัวเองไม่ได้ มีต้องโยนกลองให้คนอื่นทำงานเลี้ยงคุณหรือ

บางครั้งการตำหนิคนอื่นไว้ก่อนก็สะดวกปากดี แม้บางทีคุณอาจเจออะไรที่สมควรตำราว่าติเตียนก็ตาม แต่เรื่องแย่ๆ พวกนั้นก็ไม่ใช่คู่ควรกับการพูดถึงให้เสียความรู้สึกดีๆ ในชีวิตที่คุณมีได้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ชีวิตดีๆ ไม่มีทางเกิดขึ้นได้ตราบใดที่ไม่ยอมรับว่าตัวเรามีหน้าที่สร้างความสุขในปัจจุบันขึ้นมาใหม่ แล้วเอาแต่ผลักรถ ปิดความรับผิดชอบไว้กับเรื่องราวในอดีต คุณต้องย้อนดูจุดชีวิตคืนมาจากคนที่ทำร้ายวัยเด็กของคุณให้ได้ เอาให้คนพวกนั้นรู้ไปเลยว่า ชีวิตดีๆ นั้นมันควรเป็นเช่นไร

ถ้าวันนี้คุณยังเอาแต่โทษคนอื่นจนเพลอโพลไปทำอะไรแย่ๆ หรือทำผิดศีลธรรมขึ้นมา คุณก็ต้องรับผิดชอบการกระทำของตัวเองไปเต็มๆ เหมือนกัน แต่ถ้าคุณเป็นนักเล่นกฎตัวจริง โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์แบบนั้นมีน้อยมาก แต่ถ้าเห็นความผิดพลาดที่สุดวิสัย คุณจะยึดถ้อยคำอย่างไม่วันทไว หากคุณมีต้นแบบที่ดีงามในวัยเริ่มต้น พอเติบโตคุณก็จะได้รับอิทธิพลแห่งความดีงามนั้นติดตัวมาด้วย แต่ถ้าคุณไม่ได้โชคดีขนาดนั้น เพราะมีผู้ใหญ่บางคนที่ไม่ดีกับคุณไว้ พอมาวันนี้ วันที่คุณเติบโตและเป็นตัวของตัวเองได้แล้ว คุณก็หมดลัทธิติดैनย้อนหลังนะครับ เพราะชีวิตของคุณนับแต่อ่านกฎข้อนี้เป็นต้นไป คุณจะไม่สามารถโยนความรับผิดชอบให้ใครได้ (ทั้งเรื่องร้ายและเรื่องดี)

หัวข้อที่ผมกับคุณกำลังคุยกันอยู่นี้ ไม่ใช่ประเด็นเรื่องความถูกต้อง ยุติธรรมนะครับ แต่เป็นประเด็นที่ว่า **อะไรทำให้ชีวิตของคุณดีขึ้น** คุณเคยสังเกตบ้างไหมว่า คนที่เขาถนัดกับรับผิดชอบชีวิตของตัวเองนั้น เขามีความสุขมากขนาดไหน พวกเขาไม่ต้องทรมานกับความรู้สึกว่าชีวิตล่องลอยไปตามยถากรรม เป็นเหยื่อของสถานการณ์ต่างๆ แม้เราจะคุมเกมให้ชีวิตอยู่มือไม่ได้ทุกเรื่อง แลผมบางครั้งก็ต้องฝ่าด่าน 18 อวหันต์ โหดหินแทบกระอัก แต่ถ้าเราคิดว่าเป็นหน้าที่ที่เราต้องรับผิดชอบได้เมื่อไร เราจะกล้าแก้ไขทุกอย่างให้ดีขึ้น หรืออย่างน้อยก็กล้าหาญจัดการกับผลพวงที่ตามมา

ถ้าคนเราฆ่าแต่เพ่งโทษคนอื่นหรือเหตุการณ์ต่างๆ ก็เท่ากับยอมรับสภาพการเป็นเหยื่อ ทั้งที่จริงๆ เราควรเป็นผู้ชนะด้วยซ้ำ ถ้าจะมองหาตัวอย่างของคนที่จะมาพิสูจน์เรื่องนี้ให้คุณเห็นก็เยอะจนจนแทบเดินชนกันตายเลยละ มีตั้งแต่บุคคลต้นแบบอย่าง เนลสัน แมนเดลา ไปจนถึงคนสามัญอย่างเพื่อนๆ ของเราบางคน พวกเขาเหล่านั้นเจออะไรหนักๆ ในชีวิตมาทั้งสิ้น แต่ไม่ยอมตกอยู่ในสภาพเหยื่อ รู้เห็นแบบนี้แล้ว คุณไม่อยากเข้ากลุ่มกับพวกเขาบ้างหรือครับ

กฎข้อที่ 6

คนเราต้องรับผิดชอบชีวิตตัวเอง

เรามีสิทธิอันเต็มเปี่ยม ในการได้รับความเคารพ

ลูกๆ ของผมชอบป่วนกันเองให้พี่ๆ น้องๆ หรือคนอื่นๆ ต้องประสาธ
เสีย อย่างน้อยๆ ก็อแงโยกโยเยตอนที่เราไม่สบอารมณ์ เจ็บไข้ไม่สบาย
หรือเหนื่อย

เมื่อหลายปีก่อนโน้น เราเคยซื้อบ๊องถึงขนาดตั้งกันเป็น “กฎ” ของบ้าน
ว่าห้ามทำอะไรแบบนี้เป็นเด็ดขาด ถ้าใครรู้ตัวว่ากำลังอแงให้พี่ๆ น้องๆ คน
อื่นไม่พอใจ ต้องรีบหยุดทันที ฟังเผินๆ ก็ดูมีเหตุผลดี ยิ่งตอนนั้นผมมองว่า
มันสมเหตุสมผลชนิดสุดๆ แต่ผมดันลืมไปเรื่องหนึ่งว่า เด็กมีธรรมชาติในการ
ก่อกวน ป่วนประสาธ และทำลายล้างกฎทุกกฎอยู่แล้วโดยอัตโนมัติ

เมื่อไม่นานมานี้ ผมบังเอิญได้ยินลูกๆ พูดกันว่า “หยุดผิวปากได้ไหม
ฉันรำคาญ” ฉันไม่อนุญาตให้เธอสร้างความรำคาญให้ฉัน” ไม่ก็ “ฉันรำคาญตา
จริงๆ เวลาเห็นเธอบ๊องมิดไวนันก่อนเนย ถ้าเธอรู้อยู่แล้วสร้างรำคาญให้ฉัน
อยู่ เธอก็ไม่มีสิทธิทำแบบนั้นนะ” คุณคงย้อนถามผมว่า “แล้วไง ก็เด็กๆ ทำ
ตามกฎ” ก็จริงครับ เด็กๆ ทำตามกฎของบ้าน แต่บิดเบือนประเด็นจนมั่ว แถม
บู้ยี้บู้ย่า จนผมต้องบอกพวกเธอว่า การทำแบบนั้นทำให้ผมปวดประสาทมาก
ลูกๆ ต้องเลิกหัวหมอบบิดเบือนกฎกันซะที ผลปรากฏว่าเสียแรงเปล่า ผมเลย
ต้องออกกฎใหม่มาคานกับกฎข้อแรกเอาไว้ว่า **“ลูกๆ ต้องอดทนผ่อนปรน
ต่อคนอื่น”**

ก็อย่างที่ทราบ ว่า เราไม่มีทางห้ามเด็กไม่ให้ทะเลาะกันได้หรอก อันที่
จริงก็ไม่ควรห้ามด้วย เพราะระยะยาวแล้วมันจะดีกับเด็กมากกว่า การทะเลาะ
กันของเด็กเกิดจากความไร้เดียงสา ซึ่งก็เหมือนกับที่ลูกผมใช้กฎเรื่องห้ามสร้าง
ความรำคาญให้คนอื่นในบ้านนั่นล่ะครับ แม้เราจะมีสิทธิบอกให้คนอื่นปฏิบัติ
ต่อเราอย่างเคารพเกรงใจ แต่ตัวเราเองก็ต้องรู้จักสงบสติอารมณ์และอดทน
ผ่อนปรนให้คนอื่นเหมือนกัน ไม่อย่างนั้นก็ต้องทะเลาะขัดใจกับเพื่อนบ้าน ผู้
ร่วมงาน องค์กรที่สังกัด เพื่อนฝูง และครอบครัว ชนิดไม่หยุดหย่อนเป็น
มหากาพย์กันไปทั้งชีวิตแน่

อย่างกรณีที่เพื่อนบ้านควรจะบอกเล่าเก้าสิบคุณสักหน่อย ก่อนจะผลิผลามไปตัดกิ่งไม้ที่โผล่ไปบ้านเขา ไม่ใช่ตัดโดยพลการแบบนี้ แต่ถามหน่อยว่ามันเป็นเรื่องใหญ่ขนาดที่คุณจะโง่เงาให้กลายเป็นการทะเลาะกัน หรือการที่เพื่อนร่วมห้องของคุณไม่จดจำสักที่ว่าต้องเติมกาแฟลงในขวดหากินหมดแล้ว ทั้งที่คุณบอกไม่รู้ก็รอบต่อก็รอบ แต่ถามจริงเถอะ ใครที่คุณกำลังหัวเสียอยู่นั้นมันใช่คนอื่นคนไกลซะที่ไหน ก็พรรคพวกเพื่อนฝูงกันทั้งนั้น แล้วความดีก็ยังมีไม่ใช่น้อย เช่น ชอบเก็บกวาดบ้านให้สะอาดสะอ้าน จัดของเป็นระเบียบเรียบร้อยดี ผมขอบอกคุณว่าคนเราไม่มีทางได้อย่างใจไปหมดทุกอย่างหรอกครับ แล้วจะลำบากยากเข็ญอะไรกันนักหนากับอีแค่tegaแฟงขวดเท่านั้นเอง

เชื่อไหมครับว่า การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ก็ช่วยให้ตัวเราฉลาดขึ้นได้เหมือนกัน ต้องถามก่อนว่า พวกเขาถือความรำคาญด้วยเจตนาจะหยาบหยามไม่เกรงใจคุณหรือเปล่า ถ้าเป็นแบบนั้นคุณก็มีสิทธิทุกอย่างที่จะปกป้องตัวเอง (ด้วยวิถีทางการทูต) หรือพวกเขากำลังมีเรื่องเร่ร่อนอย่างอื่นเลยลืมนึกถึงคุณจึงทำในสิ่งที่คุณไม่ค่อยจะมีหัวคิดลึกเท่าไร แต่ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็เป็นคนละเรื่องกับการจงใจหยาบหยามโดยมีเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อนเป็นอย่างมากนะครับ

การเอาใจเขามาใส่ใจเรา จะทำให้คุณได้ลองคิดกลับกันดูบ้าง ว่าคุณมีนิสัยอะไรที่กวนใจชาวบ้านชาวช่องเขาบ้างไหม เคยคิดบ้างหรือเปล่าวา ตัวคุณเองก็อาจก่อความรำคาญให้คนอื่นได้เหมือนกัน ไม่ใช่ว่ามองไม่เห็นหัวใคร แล้วเอาแต่มองจากมุมของตัวเองฝ่ายเดียวเท่านั้น โปรดจำไว้ว่า คนเรามีเรื่องพลาดกันได้ทั้งนั้น เราจึงต้องรู้จักให้อภัย ยอมหยวน อะลุ่มอล่วย และโอนอ่อนผ่อนปรนในบางจังหวะเวลา ถึงแม้คนที่มาเสริมความรำคาญให้เราจะเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติของเราก็คตาม

กฎข้อที่ 7

เรามีสิทธิได้รับความเคารพทรงใจจากคนอื่น
แต่เราต้องมีความอดทน
พอนปรนต่อคนอื่นเช่นกัน

เราเลือกเพื่อนได้ แต่เลือกพี่เลือกน้องไม่ได้

กฎข้อนี้จริงมากๆ จริงชนิดยิงไม่ออกเลยทีเดียว แต่แม้จะจริงแค่ไหนก็อาจจะชวนผ่าซากและเด็ดขาดเกินไป ถ้าขึ้นไปเชื่อแบบไม่ลืมหูลืมตา ชีวิตก็อาจพังพินาศและขาดทุนเอาได้ คำพูดนี้ถูกเพียงครั้งเดียว เพราะเราเลือกจะให้ใครมาเป็นพี่เป็นน้องเราไม่ได้แน่ๆ แต่เราเลือกได้ว่าจะผูกมิตรหรือผูกใจเจ็บกับพี่น้องบางที่อาจต้องฝืนใจอยู่บ้าง แต่ก็คุ้มค่าน่าลองครับ ไม่ว่านักจิตวิทยาคนไหนก็พูดเป็นเสียงเดียวกันทั้งนั้นว่าพี่น้องท้องเดียวกันจะมีสัญชาตญาณในการเป็นคู่แข่งซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแข่งกันแย่งชิงความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่ละคนจะดิ้นรนให้ตัวเองแตกต่างจากพี่น้องคนอื่นๆ เพื่อที่พ่อแม่จะได้รักตัวเองมากกว่า ตอนที่เรายังเด็ก สัญชาตญาณนี้จะเป็แรงผลักดันลึกๆ ข้างในโดยที่เราไม่รู้ตัว

ในบางครอบครัว สัญชาตญาณนี้ก็ตอกลิ่มขยายความริ้วฉานให้พี่สาวน้องชายโตขึ้นมาแบบหมางใจกัน ซึ่งไม่ยุติธรรมกับชีวิตเท่าไร เพราะแค่ไม่ลงรอยกันตั้งแต่สมัยเป็นเด็กไม่รู้ความ ซึ่งต่างคนต่างก็ทำตามสัญชาตญาณของความเป็เด็กเท่านั้น พ่อแม่บางรายก็เก่งลั่นเหลือ เพราะสามารถสงบศึกสายเลือดได้อย่างไม่ลำเอียง แต่บางรายก็ปล่อยเป็นปัญหาเรื้อรัง รอวันบานปลาย และดูคล้ายๆ ว่าจะไปจุดชนวนความขัดแย้งขึ้นมาใหม่เสียด้วยซ้ำ

ไม่ว่าคุณจะมี ความขัดแย้งไม่ลงรอยอะไรกับพี่น้องคนไหนสมัยเมื่อยังเด็กก็ตาม แต่มารวันนี้นั้คุณโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ดีไม่ดีก็อาจแยกเรือนมีลูกเต้าเติบโตกันไปหมด คุณก็ควรตัดใจทั้งความขัดแย้งเหล่านั้นเอาไว้ข้างหลังให้ได้นะครับ ผมรู้ว่าพูดง่าย ทำยาก แถมทำแล้วก็ไม่ค่อยจะสำเร็จเท่าไร แต่ถึงอย่างไรก็จำเป็นต้องทำครับ เพราะพี่น้องท้องเดียวกันจะอยู่กับเราไปอย่างยาวนานมากกว่าใคร ยิ่งถ้าพ่อแม่ไม่อยู่แล้ว ก็เหลือแต่พี่ๆ น้องๆ นี่แหละครับที่จะไปมาหาสู่กัน และก็มีแต่พี่น้องเท่านั้นที่จะรู้รั้นัยกันและกันเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เราละอายใจ เรื่องที่เราไม่อยากให้ใครรู้ เรื่องที่บางทีเราเองก็ลืมไปแล้ว พี่น้องยังเป็นเพื่อนสนิทที่คอยประคับประคองจิตใจในยามที่เจอปัญหา พวกเขาจะอยู่กับคุณด้วยความห่วงใยที่ผูกพันมั่นคง แบบที่เพื่อนคนไหนๆ ก็อาจไม่มีวันให้คุณได้

ผมรู้จักพี่น้องคูหนึ่งที่เป็นไม้เบื่อไม้เมากันมาตั้งแต่เด็กๆ แม้จะกอดคอเล่นด้วยกันเหมือนพี่น้องบ้านอื่นทั่วๆ ไป แต่ที่ไหนได้ พวกเขากลับพกพาความแค้นในวัยเยาว์เอาไว้จนเติบโตใหญ่ พออายุ 20 กว่าๆ ทั้งคู่ก็แทบจะไม่พูดกันเลย แล้วจู่ๆ คุณพ่อของพวกเขาก็เสียชีวิตลงอย่างกะทันหัน ครอบครัวจึงต้องมารวมตัวกัน ทำให้แต่ละฝ่ายได้ซึ่งน้ำใจในความช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นอย่างดีของอีกฝ่าย หลังจากนั้นเลยกลายเป็นเพื่อนคู่หูที่สนิทกันที่สุด ต่างคนต่างเสี่ยงที่จะไม่ให้อีกฝ่ายเจ็บช้ำน้ำใจ และพยายามถนอมน้ำใจกัน จนสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ให้กลับมาได้ คุณเองก็เช่นกันครับ ต้องคอยหมั่นสังเกตว่าความสัมพันธ์อันพี่น้องมีปัญหาอะไรไหม ถ้าเริ่มส่อแววหรือมีไปแล้ว ก็ต้องคอยๆ แก้ไข ประคับประคองกันไปนะครับ

เพื่อนของผมคนหนึ่ง ถูกน้องชายขอลေးๆ ว่า ให้เลิกทำตัวราวกับเขาเป็นเด็กเล็กๆ ได้ไหม เธอยอมรับคำขอของน้องชายโดยคุณฐิ์ พอน้องชายมานอนค้างที่บ้าน เธอก็สงบปากสงบคำลงบ้าง และก็นำแปลกที่ว่า พอเธอเลิกบ่นปากเปียกปากแฉะ น้องชายก็ยิ่งมาขอให้เธอช่วยทำโน่นทำนี่ให้ แม้จะเป็นเรื่องที่มนุษย์หน้าไหนก็ทำเอาเองได้ทั้งนั้น เห็นท่าไม่ดีเธอเลยคุยกับน้องชายไปลอยๆ ว่า ถ้าจะให้เธอเลิกจู้จี้สั่งการ ตัวเธอเองก็ต้องเลิกทำตัวเป็นเด็กกอมมือด้วยเหมือนกัน ซึ่งน้องชายก็เข้าใจเป็นอย่างดี เธอบอกผมว่า ตอนนี้ความสัมพันธ์ของเธอกับน้องดีขึ้นมาก และเท่าเทียมกันมากกว่าเดิม

ดังนั้น ถ้าน้องสาวของคุณยังชอบขโมยซีนไม่หยุด หรือน้องชายยังชิงดีชิงเด่นไม่เลิก (ตอนเด็กๆ ก็แข่งเรื่องกีฬาและการเรียน พอวันนี้ก็เปลี่ยนมาแข่งเรื่องฐานะการเงินและหน้าที่การงาน) คุณก็ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรให้ทึกลายเลือดสงบลงเสียที และอย่าได้คิดว่าเป็นความผิดของอีกฝ่ายเสียทั้งหมดนะครับ เพราะที่จริงมันไม่ใช่ความผิดของใคร ในวัยเด็ก พี่น้องทะเลาะกันเป็นเรื่องธรรมดา แต่พอเติบโตแล้วก็ต้องปฏิวัติตัวเองใหม่ ล้างบางนิสัยไม่ได้ออกให้หมดจะได้ไม่ต้องทะเลาะกันอีก ไม่อย่างนั้นคราวหน้าพออยากได้เพื่อนที่รู้ใจเราจริงๆสักคน ก็จะเป็นที่เสียเพื่อนที่ดีที่สุดในหมู่เพื่อนไปซะแล้ว

กฎข้อที่ 8

พี่น้องเป็นกั๊งเพื่อนเกิดมาและเพื่อนตายของเรา

ครูคือผู้ที่รู้ดีที่สุด

ผมออกจากโรงเรียนตั้งแต่อายุ 16 ปี ตอนนั้นครูใหญ่บอกผมว่า ชีวิตนี้ผมไม่มีทางได้ดี ก็จริงครับ ผมไม่ได้เป็นวีรบุรุษคู่โลก ไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ผมว่า ผมก็ทำให้ชีวิตได้ดีพอสมควร

ปัญหาของครูส่วนใหญ่คือรู้สึกแต่เรื่องการสอน แต่ไม่รู้รอบเรื่องโลกภายนอกสักเท่าไร ครูหลายคนก็แต่งงานกับคนในแวดวงอาชีพใกล้เคียงกัน ทำงานในสถาบันการศึกษาทั้งชีวิต ทำให้สังคมแคบ ไม่เห็นเดือนเห็นตะวัน อย่างไม่ควรจะเป็น

ผมระลึกและตระหนักดีว่า ครูเป็นบุคลากรผู้มีคุณูปการผู้สั่งสอนอบรมให้ความรู้ ครูที่มีฝีมือระดับปรมาจารย์สามารถสอนลูกศิษย์ให้ได้ดีทีละเป็นร้อยคน แถมยังสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กประสบความสำเร็จไปตลอดชีวิต ด้วยเหตุเหล่านี้ ผมจึงขอย้ำอีกทีว่าผมไม่บังอาจก้าวล่วงหรือดูหมิ่นบุคลลเหล่านี้ครับ แต่ตลอดชีวิตที่ผ่านมา ผมรู้จักครูบาอาจารย์ไม่กี่ท่านเท่านั้นที่มีความคิดรอบรู้ในสารพัดเรื่องรอบด้าน เช่น ความรู้ด้านการเป็นนักบิน การทำงานในองค์กรพัฒนาสังคมระดับนานาชาติ หรือการทำกิจการส่วนตัว แล้วทำไมครูจะต้องรอบรู้เรื่องสัพเพเหระพวกนี้ด้วย ก็เพราะว่าความใฝ่รู้เป็นคุณสมบัติของครูผู้เยี่ยมยุทธ์ในการสอนนะสิครับ

ครูหลายท่านใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการปักหลักสอนตามตำราและออกข้อสอบตามหลักสูตร จึงจ้ำจี้จ้ำไชคุณให้สนใจในทุกวิชา แต่สิ่งที่ครูสอนก็เชื่อไม่ได้หมดร้อยเปอร์เซ็นต์นะครับ ผมรู้จักเด็กคนหนึ่งที่ถูกครูต่อว่ามาตลอดเรื่องลายมือไม่ดี โดยลืมไปว่าลายมือไม่ใช่ปัจจัยสำคัญสำหรับความสำเร็จในแวดวงการทำงาน เพราะทุกวันนี้ ใครๆ ก็ใช้คอมพิวเตอร์กันหมด ผมไม่เถียงว่าการมีลายมือสวยน่าจะเป็นเรื่องดีที่น่าชื่นชม แต่ก็ไม่ควรทำให้ชีวิตเด็กชื่นชม เพราะมันไม่ใช่ปัญหาใหญ่โตเหมือนอย่างที่คุณเดือดเนื้อร้อนใจสักนิด

ครูบางท่านก็ชอบตำหนิเด็กชนิดเอาเป็นเอาตาย เรื่องการทำตัวให้ถูกจารีตประเพณีทุกกระเบียดนิ้ว ทั้งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมก็ไม่ได้เข้มงวดขนาดนั้น มีไม่กี่แวดวงอาชีพหรือครอบครัวที่เข้มงวดกับเรื่องนี้ ถ้าคุณมีอาชีพครูก็สมควรอย่างยิ่งที่ต้องทำตัวให้ถูกขนบจารีต ในฐานะพ่อพิมพ์แม่พิมพ์ของชาติ ผู้ทำงานในสถาบันที่ต้องยึดมั่นในระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเหนียวแน่น แต่บรรยากาศเข้มๆ ในวงการครูก็บังตาครูหลายท่านให้มองลอดชั้นบรรยากาศออกไปเห็นโลกภายนอกไม่ได้เหมือนกัน ความเป็นจริงของสังคมก็คือ ถ้าคุณจะไปเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานค้นคว้าวิจัย นักออกแบบกราฟิก นักเขียนอิสระ ส่วนใหญ่แล้วบุคลิกแบบนอกคอกนอกกรรณิชนอกรอยนี้จะที่สังคมเขายอมรับ เรียกว่ากรรไกรตัดถูกอกถูกใจด้วยซ้ำไป

โปรดจำไว้ให้ขึ้นใจว่า คุณครูของเราไม่ได้รอบรู้ไปหมดทุกเรื่อง ครูจะรู้สึกเป็นอย่างไรในวิชาที่สอน การทำงานในสถาบันที่มีวัฒนธรรมมองครุแบบอนุรักษนิยม เรื่องพฤติกรรมของเด็ก แต่ถ้าเป็นเรื่องโลกภายนอกครูก็มีช่องโหว่อยู่มากทีเดียว ดังนั้น ถ้าครูที่โรงเรียนบอกว่าคุณนำเสนองานได้ห่วยแตก หรือมีทัศนคติที่แตกต่าง ก็อย่าเพิ่งท้อถอยหมดกำลังใจไปก่อนนะครับ ให้คุณมองหาแวดวงวิชาชีพที่เขาให้ความสำคัญกับความสามารถที่คุณมี และไม่ได้ถือสาว่าเรื่องจิปาถะเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ ไม่ต้องกลัวว่าจะหางานทำไม่ได้ โลกภายนอกมีงานรองรับคนทุกประเภทละครับ ไม่ว่าความถนัด ทัศนคติ และบุคลิกส่วนตัวของคุณจะเป็นแบบไหนก็ตาม ขอให้คุณเชื่อมั่นในตัวเองเอาไว้

กฎข้อที่ 9

ชีวิตจริง ไม่เหมือนในตำราเรียน

ต้องเป็นฝ่ายชวนคุย

ผมมักถูกถามอยู่บ่อยๆ ว่า ถ้าเรามีพื้นนิสัยเป็นคนขี้อาย ไม่ค่อยกล้าพูดจาผูกมิตรกับใครก่อน หวาดผวากับการเข้าสังคม แต่บังเอิญต้องไปพบปะพูดคุยกับบุคคลต่างๆ ต้องร่วมก๊วนกับเพศตรงข้าม หรือบรรดาผู้หลักผู้ใหญ่ในที่ทำงาน ซึ่งเรามีความประหวั่นพรั่นพรึงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เราจะพูดคุยเรื่องอะไรดี ถ้าคุยไปแล้วไปกินละ เราจะทำอะไรเป็นๆ ออกมาไหม

ผมต้องออกตัวก่อนนะครับว่า ส่วนตัวแล้วไม่เคยยุ่งยากใจเรื่องนี้เลย ผมคุยกับใครได้หมด ไม่มีปัญหา บางคนถึงขนาดบอกว่าผมพูดมากไปด้วยซ้ำ กระนั้นผมก็เข้าใจคนที่ต้องเผชิญกับปัญหาดังกล่าวครับ เพราะเพื่อนผมหลายคนก็เป็นแบบนี้เหมือนกัน แม้จะไม่บ่อยนัก ผมเคยเห็นมากับตัวว่าเจ้าเพื่อนผมมันออกอาการกระอักกระอัก พิกัดพิพ่วนจนเข้าขั้นพิจารณาพูดไปเลย

ผมเป็นคนชอบแอบดูผู้คนในวงสังคมว่าเขาเปิดฉากสนทนากันแบบสุภาพอย่างไรบ้าง ผมบอกคุณได้เลยครับว่า คนที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในการสนทนาคือคนที่ไม่ตั้งใจว่าจะมาพูด แต่ตั้งใจจะมาฟัง ดังนั้น สิ่งที่คุณต้องพกมาในวงสนทนาคือคำถามสองสามข้อ เพื่อใช้เปิดประเด็นให้คนอื่นได้เริ่มพูด พอใครสักคนได้พูดแล้ว ก็ปล่อยให้เขาพูดไปเรื่อยๆ เท่านั้นเองครับ และถ้าใครคนนั้นไม่ใช่คนน่าเบื่อชนิดเข้าสายเลือดจริงๆ ไม่ช้าก็จะมีเรื่องที่จะกระตุ้นจินตนาการของคุณขึ้นมา จนคุณกล้าตัดสินใจถามได้ข้อมูลเพิ่มเติม พอคุยสนทนาเครื่องติดแล้ว คุณก็จะคุยตามน้ำไปกับเขาได้เองโดยแทบไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ คุณจะคุยได้โดยไม่ต้องพยายาม ต่อให้คุณขี้ดๆ เขินๆ อยู่บ้าง แต่ยังไงก็จะพูดรับส่งกับอีกฝ่ายได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะนั่ง “ไปกิน” เลยครับ

เนื่องจากคนเราชอบพูดเรื่องตัวเอง ความคิดอ่าน ความฝัน และประสบการณ์ของตัวเอง ก็เลยไม่มีใครจริงใจจริงจังจน เวลาคุณไปคุยให้เขาเป็นฝ่ายพูด เป็นใครก็ชอบใจทั้งนั้นละครับที่มีคนมาเปิดประเด็น แถมสนใจฟังใน

สิ่งที่เขาพูด ผมว่าคนทุกคนล้วนมีแง่มุมชีวิตที่ถ้าคุณตั้งใจฟัง คุณจะได้อะไรกลับมาไม่มากนักน้อย ผมยังจำผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่เป็นเพื่อนเก่าของครอบครัวเรา มาเป็นชั่วอายุคนได้ เรียกว่าเป็นเพื่อนเก่าก่อนผมเกิดด้วยซ้ำไป เวลาผมพบท่านในงานสังสรรค์ก็เลยกลัวจนตัวสั่น ไม่กล้าอวดฉลาดกับคนที่เห็นโลกมานาน อย่างท่าน เท่าที่ผมเห็น ท่านก็ทำงานจิตๆ ใช้ชีวิตซิดๆ คุ้นๆ เยื่อมากสำหรับผม แต่พอวันหนึ่งที่ท่านเปิดฉากเล่าทฤษฎีของท่านเกี่ยวกับแง่มุมให้ผมฟัง หลังจากนั้นผมก็ติดท่านหนีบเลย ท่านบอกว่าที่คนเรากลัวแง่มุมก็เพราะสัญชาตญาณของเรารู้ว่าแง่มุมเป็นสัตว์ต่างดาวที่หลุดมาจากดาวดวงอื่น โอ้โฮ! ผมไม่รู้ว่าจะเรื่องไหนน่าสนใจกว่ากันระหว่างทฤษฎีสัตว์ต่างดาว กับคนที่ผมบอกว่าจิตซิดแต่ความคิดวิ่งไกลไปถึงต่างดาวโน่น

การฟังคนอื่นพูดมีข้อดีอีกอย่างหนึ่งคือ ทำให้คุณหันเหความสนใจจากตัวเองไปอยู่ที่คนอื่นได้ พอคุณเลิกนึกถึงความซื่อๆ ของตัวเองเมื่อไร จิตใจของคุณก็จะผ่อนคลายหายเกร็งจนพูดคุยได้เป็นปกติ ถ้าคุณรู้ตัวว่าจะต้องร่วมวงพบปะสังสรรค์ ให้เตรียมคำถามเอาไว้สักสองสามคำถาม (เช่น “ผมได้ยินว่าคุณเป็นนักเทนนิสมือฉกาจ...”) แต่ถ้าไม่รู้จักจริงๆ ว่าต้องไปพบปะพูดคุยกับใครบ้าง ก็ให้เตรียมคำถามทั่วๆ ไปที่ใช้ถามใครก็ได้เพื่อไปด้วย ก็อย่างที่ผมบอกละครับ ทุกคนมีเรื่องของตัวเองคลังโคล้ลหลงไหลกันทั้งนั้น คุณจึงต้องพยายามหาให้ได้ว่าคุณสนใจอะไร เช่น “เวลาที่คุณว่างจากงาน คุณชอบทำอะไร” เชื้อเถอะครับว่า ถ้าคุณถามแบบนี้ออกไป คุณแทบจะไม่ต้องพูดอะไรเลย ซื่อเวลาไปได้จนกว่าตัวเราพร้อมจะพูดนั้นละครับ แล้วตอนที่คุณเอียงหูฟังอีกฝ่ายจ้อยอย่างเมามัน ตอนนั้นใครๆ ก็ต้องเปลือใจชอบผู้ฟังที่ตืออย่างคุณทั้งนั้น

กฎข้อที่ 10

ถ้าไม่รู้ว่าจะพูดอะไร ก็จงเป็นคนฟัง